

viešasis
ADMINISTRAVIMAS
P u b l i c A d m i n i s t r a t i o n

Teorinis ir praktinis žurnalas VIEŠASIS ADMINISTRAVIMAS
The theoretical and practical journal PUBLIC ADMINISTRATION

Redakcijos kolegija / Editorial Board:

**Vyriausieji (moksliniai) redaktoriai /
Editors in chief (scientific editors):**

prof. dr. **E. CHLIVICKAS** / *Prof Dr*
prof. habil. dr. **B. MELNIKAS** / *Prof Dr Habil*

Nariai / Members

A. ASTRAUSKAS, dr., LR Seimas, Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto biuro patarėjas / *Dr, Adviser of the Secretariat of Committee on State Administration and Local Authorities, the Seimas of the Republic of Lithuania, Lithuania*

A. BARABASHEV, *Prof Dr, Dean of High School of Economics, State University, Moscow, Russia*

D. BIEHL, *Prof Em Dr, Managing Editor of Foundation Journal for Public Finance, Germany*

P. BOORSMA, *Prof Dr, Public Finance Faculty for Public Administration and Public Policy, University of Twente, the Netherlands*

M. BRINTHALL, *Executive Director of American Political Science Association, USA*

E. CHLIVICKAS, prof. dr., Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Lietuvos viešojo administravimo lavinimo institucijų asociacijos prezidentas, Finansų ministerijos mokymo centro direktorius / *Prof Dr, Vilnius Gediminas Technical University, President of Lithuanian Public Administration Training Association, Director of Training Centre of the Ministry of Finance, Lithuania*

J. CZAPUTOWICZ, *Dr, Director of National School of Public Administration, Poland*

M. DUGGETT, *Dr, National School of Government, United Kingdom*

L. GAJDOSOVA, *Executive Director of Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe (NISPAcee), Slovakia*

R. GINEVIČIUS, prof. habil. dr., Vilniaus Gedimino technikos universiteto rektorius / *Prof Dr Habil, Rector of Vilnius Gediminas Technical University, Lithuania*

L. YIU, *Dr, President of Centre for Socio-Economic Development, Switzerland*

E. JANČIAUSKAS, prof. habil. dr., Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija / *Prof Dr Habil, The General Jonas Zemaitis Military Academy of Lithuania*

B. LEIDHAMMAR, *Prof, Division for Business and Economics, Karlstad University, Sweden*

R. MALKEVIČIUS, dr., Lietuvos viešojo administravimo lavinimo institucijų asociacijos konsultantas / *Dr, Consultant of Lithuanian Public Administration Training Association, Lithuania*

A. MARČINSKAS, prof. habil. dr., Vilniaus universiteto katedros vedėjas / *Prof Dr Habil, Chair of Department, Vilnius University, Lithuania*

B. MELNIKAS, prof. habil. dr., Vilniaus Gedimino technikos universiteto katedros vedėjas / *Prof Dr Habil, Chair of Department, Vilnius Gediminas Technical University, Lithuania*

S. PUŠKORIUS, prof. habil. dr., Mykolo Romerio universiteto katedros vedėjas / *Prof Dr Habil, Chair of Department, Mykolas Romeris University, Lithuania*

A. ROSENBAUM, *Prof Dr, President of IASIA (International Association of Schools and Institutes of Administration), Brussels, Belgium, Director of Institute for Public Management and Community Service, Florida International University, USA*

R. SANER, *Professor, Basle University, Director of Diplomacy Dialogue, CSEND, Geneva, Switzerland*

A. SEILIUS, prof. habil. dr., Klaipėdos universitetas / *Prof Dr Habil, Klaipeda University, Lithuania*

A. TEMMES, *Finish Institute of Public Management, Finland*

K. TOLO, *Dr, Executive Director, National Association of Schools of Public Affairs and Administration (NASPAA), USA*

A. VELIČKA, Lietuvos viešojo administravimo instituto direktorius / *Director of Lithuanian Institute of Public Administration, Lithuania*

B. WOOLDBRIDGE, *Prof Dr, Department of Political Science and Public Administration, Virginia Commonwealth University, USA*

Redakcija / Editorial Staff:

Atsakingoji sekretorė / *Executive Secretary:*

I. Ališauskaitė

Kalbos redaktorė / *Language Editor:*

M. Vosyliūtė

Dizainerė / *Designer:*

M. Petrovič

Redakcijos adresas / Address

Birutės g. 56 / *Birutes St. 56*

LT-08110 Vilnius, Lietuva / *Lithuania*

tel./phone: +370 5 272 4384

faks./fax: +370 5 272 1637

el.paštas/E-mail: fmmc@fmmc.lt

Žurnalas „Viešasis administravimas“ įtrauktas į mokslines tarptautines duomenų bazines EBSCO, Business Source Complete, LOGIN, GESIS. The journal 'Public Administration' has been included into the international scientific databases 'EBSCO', Business Source Complete, 'LOGIN' and databases of CSA Social Science Collection of GESIS Service Agency Eastern Europe.

TURINYS / CONTENTS

VYRIAUSIŲJŲ REDAKTORIŲ ŽODIS

FOREWORD OF EDITORS IN CHIEF 4

LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTRO RIMANTO ŠADŽIAUS IŽANGOS ŽODIS ŽURNALUI „VIEŠASIS ADMINISTRAVIMAS“

THE LEAD-IN OF THE MINISTER OF FINANCE OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA RIMANTAS ŠADŽIUS TO THE JOURNAL 'PUBLIC ADMINISTRATION' 6

GLOBALIZACIJA IR INOVACIJOS: NAUJI EKONOMINĖS POLITIKOS IR VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO PRIORITETAI *GLOBALIZATION AND INNOVATION: NEW PRIORITIES OF ECONOMIC POLICY AND PUBLIC ADMINISTRATION*

M. E. Milakovich. Globalization and Public Administration

Globalizacija ir viešasis administravimas 10

B. Melnikas. Inovacijų potencialas europos sąjungoje: transformacijų procesai ir tinklų sistemos tarptautinėje ekonomikoje

Innovation Potential in the European Union: Transition Processes and the Systems of Networks in the International Economy 16

M. Vilys, P. Aleksandravičius. šiuolaikinė inovacijų politika: techninės ir technologinės pažangos prioritetai

Modern Innovation Policy: Priorities for Technical-Technological Development 28

MOKESČIŲ POLITIKA IR VIEŠASIS ADMINISTRAVIMAS

TAX POLICY AND PUBLIC ADMINISTRATION

E. G. Dalehite. Tax Incentives to Promote Economic Development: Should they Be Offered?

Ekonomikos vystymąsi skatinančios mokesčių lengvatos: ar verta jas suteikti? 36

J. Bivainis, I. Skačkauskienė. mokesčių sistema lietuvoje: vertinimas gill metodu

Evaluation of the Lithuanian Tax System in Applying Gill Method 43

VIEŠOJO SEKTORIAUS IR VERSLO RAIDOS PERSPEKTYVOS: POKYČIŲ TENDENCIJOS IR VERTINIMAS

PERSPECTIVES OF PUBLIC SECTOR AND BUSINESS DEVELOPMENT: TENDENCIES OF ALTERATION AND EVALUATION

E. Chlivickas, J. Raudeliūnienė. technologinių išteklių potencialas viešajame sektoriuje: vertinimo sistema

Potential of Technological Resources in the Public Sector: the System of Evaluation 62

A. Marčinskas, J. Seiliūtė. socialinė atsakomybė viešajame sektoriuje ir versle: lyginamoji analizė

Social Responsibility in Public and Business Sectors: Comparative Analysis 70

V. Malinauskaitė. turizmo sektorius: nauji veiksniai ir perspektyvos

Tourism Sector: New Factors and Perspectives 80

RECENZIJOS / *CRITIQUE* 88

ASOCIACIJOS NARIŲ VEIKLA

ASSOCIATION MEMBERS' ACTIVITIES 91

VYRIAUSIŲJŲ REDAKTORIŲ ŽODIS

Gerbiamieji skaitytojai!

Pirmasis 2008–ųjų „Viešojo administravimo“ žurnalo numeris skiriamas kelioms temoms, kurios yra išskirtinai aktualios šiuolaikinėms Lietuvos bei kitų šalių visuomenėms ir kurių reikšmingumo suvokimas smarkiai lemia pačios visuomenės modernizavimo perspektyvas.

Šiame žurnalo numeryje nagrinėjamos temos apima platų aktualių problemų, mokslinių tyrimų ir praktinės veiklos krypčių spektrą.

Išskirtinai svarbi ir aktuali yra globalizacijos ir inovacijų bei technologijų pažangos tema. Kaip žinoma, inovacijų skatinimas ir aktyvinimas bei įvairiapusiška technologijų pažanga yra svarbiausi veiksniai, nulemiantys galimybes spręsti aktualias ekonomines ir socialines problemas, kelti ekonominę gerovę ir užtikrinti socialinį komfortą, taip pat reaguojant į naujus tarptautinės konkurencijos iššūkius bei pradedančias pasireikšti tarptautinės ekonomikos nuosmukio apraiškas. Inovacijoms bei technologijų pažangai skatinti ir aktyvinti yra būtinos ryžtingos ir konstruktyvios priemonės, reikalaujančios atitinkamų viešosios politikos sprendimų bei viešojo administravimo pokyčių, o tai reiškia, kad inovacijų ir technologijų pažangos tematikos įtraukimas į viešojo administravimo tobulinimo galimybių ir perspektyvų svarstymą yra suvokiamas kaip svarbus žingsnis sprendžiant šiuolaikinės visuomenės problemas.

Kita itin aktuali žurnale nagrinėjama tema yra mokesčių sistemos tobulinimas ir jos efektyvumo vertinimas. Ši tema yra labai svarbi tobulinant šiuolaikinės valstybės fiskalinę politiką ir ieškant būdų ne tik sėkmingai spręsti daugybę šiuo metu pasireiškiančių socialinių ekonominių problemų, bet ir sudaryti prielaidas netolimoje ateityje sukurti modernią žiniomis grindžiamą visuomenę ir žinių ekonomiką. Mokesčių sistemos tobulinimo ir efektyvumo vertinimo klausimai yra išskirtinai aktualūs, nes apmokestinimo priemonės daro labai didelę įtaką įvairių ekonominės veiklos subjektų interesams ir motyvams kryptingai plėtoti įvairius ūkio sektorius ir aktyvinti investicijas, inovacijas bei technologijų pažangą.

Šiame žurnalo numeryje nagrinėjama dar viena šiuo-laikinei visuomenei ypatingai svarbi tema – viešojo sektoriaus ir verslo raidos tendencijų lyginamoji analizė ir naujų perspektyvų įvertinimas. Akivaizdu, kad tiek viešajame

sektoriuje, tiek ir versle pastaruoju metu pasireiškia daugialypės raidos ir pokyčių tendencijos, reikalaujančios gilesnio pažinimo ir mokslinio ištyrimo: ir viešajame sektoriuje, ir versle išryškėja poreikis gerokai didesnę dėmesį skirti socialinei atsakomybei, naujų vadybos metodų taikymui, naujiems požiūriams į žmogiškųjų išteklių plėtojimą. Tai reiškia, kad atsiranda daug galimybių viešajame sektoriuje pasinaudoti gerąja patirtimi, kuri yra sukaupta verslo struktūrose, o verslo vadybai pritaikyti pažangius viešosios vadybos modelius, taip pat plėtoti viešojo sektoriaus ir verslo raidos tendencijų lyginamąją analizę. Beje, pokyčių tendencijų tyrimai yra labai aktualūs plėtojant įvairius socialinio ir ekonominio gyvenimo sektorius, tarp jų – turizmo sektorius, kurio reikšmingumas šiuo metu ypač didėja Vidurio ir Rytų Europos šalyse.

Nagrinėjant viešojo sektoriaus raidos tendencijas ir perspektyvas, ypač didelis dėmesys skiriamas valstybės tarnybai ir valstybės tarnautojų ugdymo gerinimui. Valstybės tarnybos tobulinimas yra viena svarbiausių sąlygų siekiant užtikrinti, kad viešosios politikos ir administravimo priemonėmis būtų spartinama ir efektyvinama socialinė ekonominė raida ir technologijų pažanga. Ypač reikšminga valstybės tarnybos ir jos efektyvinimo kryptimi yra laikytinas valstybės tarnautojų ugdymo, mokymo bei kvalifikacijos tobulinimo sistemos modernizavimas ir jos internacionalizavimas. Ši sistema turi orientuotis į tarptautinius kokybės standartus ir aktyvų tarptautinį bendradarbiavimą. Tokia nuostata yra itin svarbi plėtojant valstybės tarnybą Europos Sąjungoje ir skatinant pažangią Europos Sąjungos šalių patirtį kituose regionuose.

Minėtos temos daugeliu požiūrių yra vertintinos kaip itin aktualios, todėl šiame žurnalo numeryje skelbiamos publikacijos yra skirtos kaip tik joms. Publikacijų autoriai – Lietuvos ir užsienio specialistai, dirbantys įvairiose viešojo administravimo teorijos bei praktikos ir gretimose srityse, – siūlo nemažai naujų idėjų ir skelbia naujus savo tyrimų rezultatus.

Tikimės, kad šiame žurnalo numeryje skelbiama medžiaga bus ir įdomi, ir naudinga tobulinant viešąjį administravimą.

„Viešojo administravimo“ vyriausieji redaktoriai ir redkolegija linki savo skaitytojams sėkmės ir kūrybinių laimėjimų.

FOREWORD OF EDITORS IN CHIEF

Dear readers!

The first issue of Journal of Public Administration in 2008 is devoted to address several subjects which are significantly important to Lithuanian and foreign societies as the awareness of the importance these subjects bear preconditions modernisation prospects of the society to a great extent. The themes of the present issue cover a wide-spectrum of relevant problems, scientific researches and trends of practical activity. The theme dealing with globalisation, innovations and technological advance is very important. The encouragement and activation of innovations and versatile advance of technologies are the essential factors determining possibilities for solving relevant economic and social problems, raising economic welfare and ensuring social comfort, giving response to the new challenges of international competition and emerging manifestations of international economic decline. Encouragement and activation of innovations and technological advance need firm and constructive measures which, on their turn, require appropriate decisions of public policy and changes in public administration. All that means that inclusion of themes of innovations and technological advance to the consideration of possibilities and prospects of public administration is understood as a significant step towards solving problems of modern society. Improvement of a tax system and evaluation of its effectiveness is another important subject covered in the present issue. The subject gains even more importance when there are efforts made to improve fiscal policy of modern state and to find some methods that would not only help address and solve many recently emerged social-economic problems but also make some basis for the establishment of modern and knowledge-based society and knowledge economy in the near future. Issues which deal with improvement of the tax system and evaluation of its effectiveness are of exceptional relevance due to the fact that means of taxation make an extremely important influence to the interests and motives of different entities engaged in economic activities to purposefully develop various economy sectors and activate investments, innovations and advance of technologies. The present issue of the publication also covers another important theme which is of particular importance to the society, i.e. a comparative analysis of trends of public sector and business development and assessment of new prospects. It is obvious that manifold trends of development and changes which have recently been manifesting themselves both in the public and the private sectors require more sufficient cognition and scientific researches because the public and business sectors face

the need to attach much greater attention to social responsibility, application of new management methods, new approaches towards development of human resources. This means that the public sector is given an opportunity to make use of positive experience which has been accumulated by the business sectors, whereas the business management may benefit from applying advanced models of public management, and develop a comparative analysis between trends of public sector and business development. Furthermore, researches of trends become relevant when developing various sectors of social and economic life, including tourism sector which has recently gained importance in particular in the countries of Central and Eastern Europe. In analysing trends and prospects of the public sector a particular attention is paid to the public service and improvement of education of public servants. Improvement of the public service is one the most important conditions for ensuring that measures of public policy and administration were used to strengthen and make social-economic development and advance of technologies as efficient as possible. Modernisation of the system of improvement of education, training and qualification improvement and its internationalisation is deemed as the most important trends of public service which help ensure its effectiveness. This system should be oriented towards application of international quality standards and maintaining of active international co-operation. Such an approach is extremely important in seeking developing the public service in the European Union and encouraging application of advanced experience of member countries of the European Union to other regions. Based on a number of approaches, the above subjects are considered as the subjects of great importance; therefore, the publications which have been made available in the present journal are dedicated to the themes above. The authors of publications are Lithuanian and foreign experts who are involved in a variety of fields of theory and practice and other relevant areas of public administration. They offer readers not only a good number of new ideas but also announce the newest outcomes and results of their scientific researches. Editors-in-Chief and editorial staff of Journal of Public Administration wish their readers great success in their creative endeavours.

GLOBALIZATION AND PUBLIC ADMINISTRATION

GLOBALIZACIJA IR VIEŠASIS ADMINISTRAVIMAS

Michael E. MILAKOVICH,

Ph.D., University of Miami, USA

Michael E. MILAKOVICH,

Dr., Majamio universitetas, JAV

Summary

Globalization promotes free trade, open exchange of goods, economic deregulation, and elimination of trade barriers among nations to help economies grow. Although there are many who still disagree about its long-term consequences, globalization continues to impact political, economic, and social interactions on a broader scale than ever before. Economic growth for many segments of the world economy is accelerated by the “flattening” of the global economy through in-sourcing, outsourcing, and off-shoring. With the aid of powerful lobbies, private interests wield greater political power and impact economic as well as foreign policy. As a result, healthcare and retirement benefits are being abandoned and millions of jobs have been lost in the United States. As more workers become disaffected, governments and public administration will assume greater responsibilities for guaranteeing education improvements and economic security necessary to redress the inequities and job losses produced by this global trend.

Santrauka

Globalizacijos procesai skatina laisvąją prekybą, laisvus mainus, pašalina prekybos barjerus tarp šalių, panaikina ekonomikos reglamentavimą. Šiuo metu globalizacija ypač veikia politinę, ekonominę ir socialinę aplinką. Globali ekonomikos plėtra daugeliui valstybių sudaro tinkamas sąlygas sparčiau vystytis. Deja, šiuo metu privatus sektorius ekonominei veiklai daro ne mažesnę įtaką nei užsienio politika, todėl sveikatos apsaugai ir socialinei rūpybai skiriama nepakankamai dėmesio – prarandamos darbo vietos, skirtos šiai veiklai administruoti. Siekdamas sumažinti darbuotojų nepasitenkinimą esama padėtimi, Vyriausybė ir viešojo administravimo asociacijos turėtų skirti daugiau dėmesio aukštojo mokslo plėtrai ir ekonomikos stabilumui, kuris yra būtinas siekiant kompensuoti nuostolius, patirtus dėl minėtos neigiamos globalizacijos įtakos.

INOVACIJŲ POTENCIALAS EUROPOS SAJUNGOJE: TRANSFORMACIJŲ PROCESAI IR TINKLŲ SISTEMOS TARPTAUTINĖJE EKONOMIKOJE

INNOVATION POTENTIAL IN THE EUROPEAN UNION: TRANSITION PROCESSES AND THE SYSTEMS OF NETWORKS IN THE INTERNATIONAL ECONOMY

Borisas MELNIKAS, prof. habil. dr.,
Vilniaus Gedimino technikos universitetas,
Lietuvos viešojo administravimo lavinimo institucijų
asociacijos Akademinei tarybai pirmininkas

Borisas MELNIKAS, Prof Dr Habil,
Vilnius Gediminas Technical University,
Lithuanian Public Administration Training
Association, Chair of the Academic Council

Santrauka

Ekonominę situaciją ir ekonominės raidos perspektyvas globalizacijos aplinkoje vis didesniu mastu lemia gebėjimas visose gyvenimo srityse inicijuoti, skleisti ir įgyvendinti *inovacijas*. Ši aplinkybė yra itin svarbi Europos Sąjungos raidos ir plėtros sąlygomis: būtent Europos Sąjungoje *inovacijų aktyvinimas* yra vertintinas kaip ypač aktuali tolesnės socialinės ekonominės raidos ir mokslo bei technologijų pažangos problema.

Tolesnis inovacijų aktyvinimas yra esminė prielaida Europos Sąjungos ekonominės sistemos konkurencingumui globalizacijos aplinkoje užtikrinti.

Siekiant aktyvinti inovacijas Europos Sąjungoje, būtina *kryptingai plėtoti ir efektyviai panaudoti inovacijų potencialą*. Inovacijų potencialo Europos Sąjungoje plėtojimas ir efektyvus panaudojimas yra esminė sąlyga ne tik tobulinti *Europos Sąjungos ekonomiką*, bet ir svarbus veiksnys sėkmingai sprendžiant *aktualias ekonominės raidos ir technologijų pažangos problemas globaliniu mastu*. Inovacijų potencialo Europos Sąjungoje reikšmingumą ekonominei raidai ir technologijų pažangai viso pasaulio mastu nulemia šiuolaikinis Europos Sąjungos vaidmuo ir jos įtaka globaliu mastu vykstantiems pokyčiams.

Inovacijų potencialo Europos Sąjungoje kryptingo plėtojimo ir efektyvaus panaudojimo klausimai šiuo metu yra vertinami kaip išskirtinai *aktualūs* tiek *teorine*, tiek ir *praktine* prasme, šiems klausimams yra skiriamas labai didelis dėmesys daugelyje mokslinių tyrimų ir praktinių darbų.

Kartu pastebėtina, kad kai kurių aktualių klausimų aptarimui ir sprendimui iki šiol buvo skiriamas aiškiai nepakankamas dėmesys:

- mokslinėje literatūroje iki šiol nebuvo pasiūlyta *inovacijų potencialo Europos Sąjungoje dimensija*, orientuota į Europos Sąjungos kaip sudėtingos kultūrinės, ekonominės, technologinės, taip pat politinės ir socialinės sistemos ir erdvės *ypatumų* išryškiniama;

- inovacijų inicijavimo, skleidimo ir įgyvendinimo praktikoje nėra reikiamu mastu atsižvelgiama į daugialypes *sinergetinių efektų* gavimo ir raiškos galimybes, tarp jų į tas galimybes, kurios yra būdingos *išskirtinai* Europos Sąjungai;

- šiuolaikinėse teorijose, skirtose inovacijoms ir jų vadybai, nėra reikiamu mastu išnagrinėtos galimybės įvairių *sinergetinių efektų* pagrindu kurti ir įgyvendinti inovacijas, orientuotas į *esminius technologinius proveržius* bei *kokybinius pokyčius* šiuolaikinei visuomenei svarbiose gyvenimo srityse;

- tiek praktinėje veikloje, tiek ir šiuolaikinėse teorijose stokojama dėmesio tokiam inovacijų aktyvinimo požiūriu reikšmingam reiškiniui kaip *tarptautinių tinklų tipo organizacijų kurimasis ir veiklos plėtojimas*;

- nėra suvokiama, kad tarptautinėje ekonomikoje iš esmės vyksta *transformacija į tinklų tipo ekonominę sistemą* ir nėra įvertinamas šios transformacijos poveikis situacijai *inovacijų aktyvinimo srityje*.

Inovacijų potencialas Europos Sąjungoje yra suvoktinas kaip *ypač sudėtinga sistema*, kurioje yra akumuluotos *išskirtinai didelės galimybės* inicijuoti, kurti, skleisti ir įgyvendinti inovacijas visose šiuolaikinei visuomenei aktualiuose socialinio ir ekonominio gyvenimo bei mokslo ir technologijų pažangos srityse.

Išskirtinai didelės galimybės aktyvinti inovacijas nulemia Europos Sąjungoje sukaupiti žmogiškieji ir intelektualiniai ištekliai, didžiuliai gamybiniai pajėgumai visuose ekonomikos sektoriuose, išplėtotą mokslo, studijų bei inovacijoms aktyvinti skirtą infrastruktūrą, didžiulis praktinis patyrimas aukštųjų technologijų kūrimo ir skleidimo srityje, išplėtoti tarptautiniai ryšiai. *Svarbūs inovacijų aktyvinimo veiksniai* yra kultūrų įvairovė, susiklosčiusios atvirumo ir demokratiškumo tradicijos, taip pat tolesnė integracija ir aktyvesnis tarptautinis bendradarbiavimas.

Išskirtinai didelės galimybės aktyvinti inovacijas lemia Europos Sąjungoje susiklosčiusios prielaidos gauti ir tinkamai panaudoti daugialypius *sinergetinius efektus*, kuriuos sąlygoja *tarptautinių tinklų tipo organizacijų kūrimasis ir plėtojimas*.

Aktyvinant inovacijas ypač reikšmingais yra laikytini tokie tarptautiniai tinklai:

- *pramonės ir paslaugų teikimo* sistemos, pasižyminčios kompleksiniu pobūdžiu ir veikiančios tarptautinių tinklų pavidalu visuose šiuolaikinės ekonomikos sektoriuose;

- tarptautinių tinklų pavidalu veikiančios *žmogiškųjų išteklių ugdymui* skirtos kompleksinio pobūdžio sistemos, kuriose yra siekiama akumuliuoti *žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimo poreikius* realizuojančias *švietimo, mokslo ir studijų bei technologijų pažangos* visose gyvenimo srityse funkcijas ir sudaryti prielaidas įgyvendinti „*mokymosi visą gyvenimą*“ principą;

- tarptautinių tinklų pavidalu veikiančios sistemos,

orientuotos į *esminius proveržius ir kokybiškai naujų situacijų sudarymą* įvairiose gyvenimo srityse.

Tokie tarptautiniai tinklai šiuolaikinėje tarptautinėje ekonomikoje gali tapti *vyraujančiais subjektais*.

Tarptautinių tinklų tipo organizacijų paplitimas nulemia *šiuolaikinės tarptautinės ekonomikos transformavimosi į „tinklų“ ekonomikos sistemą* neišvengiamumą.

„Tinklų“ ekonomikos sąlygomis gali pasireikšti *naujos aplinkybės*, darančios įtaką inovacijų inicijavimo, kūrimo, sklaidos ir įgyvendinimo procesams:

- konkurencijos formų transformacija į buvusių konkurentų sąveiką ir partnerystę,

- nacionalinių dimensijų reikšmingumo sumažėjimas,

- valstybių vaidmens ekonominiame gyvenime esminiai pokyčiai,

- strateginio planavimo ir programavimo svarbos didėjimas.

Minėtos aplinkybės yra itin svarbios vertinant tiek inovacijų aktyvinimo perspektyvas, tiek ir inovacijų potencialo plėtojimo prioritetus, reikšmingus Europos Sąjungos raidos ir plėtros iššūkių kontekste.

Inovacijų potencialo Europos Sąjungoje plėtojimo ir efektyvaus panaudojimo problemos yra labai sudėtingos, todėl jų suvokimas bei sprendimas reikalauja tolesnių kompleksinių tyrimų.

Summary

Economic situation and prospects for the economic development in the context of globalisation are increasingly conditioned by the capability to initiate, disperse and implement innovations in all areas of life to a large extent. This factor gains a particular importance under conditions of the enlargement and development of the European Union: it is namely the activation of innovations that is assessed as a relevant problem of ensuring further development of social-economy and science and advance of technologies.

Further activation of innovations is the essential precondition for ensuring the competitive ability of European Union's economic system within the context of globalisation.

With the aim to activate innovations in the European Union, it is necessary to constructively develop and effectively apply the innovation potential. Development and the effective application of the potential of innovations in the European Union is the essential precondition for not only ensuring improvement of the European Union's economy but also constitutes an important factor of a successful realisation of the relevant problems of economic development and advance of technologies at a global level. Significance of innovation potential in the European Union for economic development

and advance of technologies at the global level has been determined by a modern role played by the European Union and its influence to the ongoing changes at the global level.

Today issues which deal with the constructive development and effective application of the innovation potential in the European Union are assessed as exceptionally relevant issue in both the theoretical and practical terms. Furthermore, a great attention is given to a number scientific researches and practical works.

It should be noted that until now no appropriate amount of attention has been given to the consideration and realisation of some important and relevant issues:

- *In the scientific literature there has been no dimension of innovation potential in the European Union designed to highlight peculiarities of the European Union, as a complicated cultural, economic, technological, political and social system, offered yet;*

- *In the practice of innovation, there is no appropriate attention attached to the innovation, dispersion and implementation of innovations to the multitude possibilities of realisation and expression of synergetic effects, including those*

possibilities which are exceptionally typical of the European Union;

- *The modern theories which are dedicated to innovations and their management fail to appropriately carry out various synergetic effects based analyses that could provide possibilities for the development and realisation of innovations oriented towards the essential technological spurts and qualitative changes in the areas of life that bear great importance to the modern society;*
- *In accordance with practical activity and modern theories there is the lack of attention given to the phenomenon which is important from the point of view of activation of innovations such as establishment and development of international networks based organisations;*
- *There is no understanding that the international economy in fact is transforming into the networks based economic system and there has been no assessment made of the effect the ongoing transformation makes to the situation with regard to the activation of innovations.*

The innovation potential in the European Union is understood as a particularly complicated system which has accumulated exceptionally great possibilities for the innovation, dispersion and implementation of innovations relevant to all areas of social and economic life and advance of science and technologies which bear great importance to the modern society.

The exceptionally great possibilities for the activation of innovations have been conditioned by the human and intellectual resources which have been accumulated by the European Union, its great production capabilities in all economic sectors, well-developed infrastructure for science, studies and activation of innovations, huge practical experience in the field of the development and spread of advanced technologies and highly maintained international relations. The following are important factors of activation of innovations: cultural diversities, openness and democracy based traditions, as well as further integration and maintenance of more active international co-operation.

The exceptionally great possibilities for ensuring activation of innovations have been conditioned by the preconditions prevailing in the European Union for obtaining and appropriate application of multitude synergetic effects which have been determined by the creation and development of international networks based organisations.

The following international networks are considered as particularly important from the point of view of activation of innovations:

- *Industry and service provision systems which are characterised by their complex nature and which are operating in the form of international networks in all sectors of the modern economy;*
- *Complex systems dedicated to ensure education of human resources and which are operating in the form of international networks. Such systems aim to accumulate the needs for development of knowledge based society which realise*

functions of education, science and studies and technological advance in all areas of life and to establish conditions for application of the “life-learning” principle;

- *Systems which are operating in the form of international networks and are oriented towards the essential spurts and establishment of qualitative new situations in various areas of life.*

In the context of the modern international economy, international

networks may turn into the prevailing subjects. The prevalence of international networks based organisations has been determined by the inevitability of the transformation of modern international economy into the “networks” based economy systems.

Under the “networks” based economy, there may emerge the following new conditions which may influence processes of initiation, development, dispersion and implementation of innovations.

- *transformation of competition forms into the strategy and partnership of former competitors;*
- *decrease in significance of national dimensions;*
- *essential changes of the role of states in economic life;*
- *increase in the significance of strategic planning and programming.*

The above mentioned conditions may gain a particular importance when making assessment of prospects of activation of innovations and priorities for the development of the potential of innovations that are important in the context of the development and challenges faced by the European Union. The problems which deal with the development and the effective applications of the potential of innovation in the European Union are very complicated; therefore, understanding and realisation of such problems require further complex researches

ŠIUOLAIKINĖ INOVACIJŲ POLITIKA: TECHNINĖS IR TECHNOLOGINĖS PAŽANGOS PRIORITETAI

MODERN INNOVATION POLICY: PRIORITIES FOR TECHNICAL-TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT

Mantas VILYS,

Paulius ALEKSANDRAVICIUS,
Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Mantas VILYS,

Paulius ALEKSANDRAVICIUS,
Vilnius Gediminas Technical University

Santrauka

Tradiciniais gamybos veiksniais grindžiamas ekonomikos augimas yra neišvengiamai trumpalaikis, o aukštą ekonomikos produktyvumą ilguoju laikotarpiu gali užtikrinti tik inovacijomis grindžiama įmonių veikla. Išsivysčiusiose valstybėse techninės ir technologinės inovacijos jau senokai tapo vienu pagrindiniu šalies vystymosi varikliu, įgalinančiu ne tik didinti veiklos produktyvumą, bet ir gerinti piliečių gyvenimo kokybę. Šiandien pasaulyje aiškiai matome, kaip intensyviai atnaujinami ir kuriami gaminiai bei paslaugos, todėl Lietuvos įmonėms yra ypač aktualu suvokti šį procesą, jį pritaikyti ir integruoti į veiklą. Intensyviai ir laiku pateikti rinkai nauji produktai lengvintų įmonės konkurencines sąlygas ir didintų produktų kuriamą pridėtinę vertę.

Lietuvoje pagrindinis inovacijų politikos tikslas turėtų būti neinovatyvias, daugiausia lėšomis konkuruojančias įmones transformuoti į inovatyvias, žinių pagrindu konkurencingumo siekiančias įmones. Akivaizdu, kad aukštųjų technologijų pramonės, tokios kaip Suomijoje, Airijoje, Lietuvoje nėra ir ji nebus sukurta iš esmės nekeičiant požiūrio į nacionalinės inovacijų sistemos vystymą šalyje. Nors pripažįstama, kad inovacijų politikos formavimas turėtų remtis stipriosiomis šalies pusėmis, jos yra iš esmės ignoruojamos. O tokios stipriosios pusės Lietuvoje yra: išsaugota ir veikianti pramonė vidutinių ir aukštųjų technologijų srityje, intensyvus įmonių siekis kooperuotis ir jungtis į inovacinius tinklus, gana plačiai taikomi mokymosi metodai. Deja, šios pozityvios pusės pasireiškia tik inovatyvių įmonių, kurių tėra ¼ bendroje įmonių struktūroje, veikloje.

Mokslo sektoriaus vaidmuo nacionalinės inovacijų sistemos plėtrai yra svarbus, bet tik tuo atveju, jei mokslas siekia kurti potencialiai naudingas žinias ir produktyviai dalyvauja sprendžiant verslo inovacines, o galiausiai ir visos visuomenės, problemas. Tik tuomet, jei mokslo plėtros prioritetai bus siejami su įmonių konkurencingumo ir šalies gyventojų verslumo didinimo problemomis, verslas pradės investuoti į mokslą ir eksperimentinę plėtrą ir ims siekti žiniomis pagrįsto konkurencingumo. Tai užtikrintų ir efektyvesnę inovacijų sklaidą versle, ir žinių visuomenės raidą Lietuvoje. Politika turi būti nukreipta į svarbiausius, esminius įmonių ir kitų rinkos ūkio dalyvių poreikius. Tai reiškia, kad tik teikti išteklius inovacijoms (finansinę paramą, technologijas) nepakanka, jeigu įmonės neturi vadybinių ir organizacinių gebėjimų valdyti inovacijas.

Summary

In developed countries innovation has been the key engine for economic development enabling to reach high operational productivity levels and relevant quality of people's life since already some time ago. The economic growth, which is based on traditional production factors, is always short term while high productivity levels of the national system in the long term can be guaranteed only by enterprises carrying out activities, which are based on innovations. In view of the complex and strategic character of innovative activities in the business sector and their significance for the country, the intervention of the public sector in the innovation development and promotion process is admissible and more than that – indispensable.

Investments of Lithuanian enterprises in innovative activities are insufficient because there is a lack of compensation mechanisms for the risks related to innovations, in particular financial instruments for innovation development. Innovations are carried out by enterprises only in case of small risk. The high price of innovative activity, lack of funds for innovations, insufficient funding sources were indicated by innovative companies as major obstacles for innovative activities. Irregular and adaptive innovations, which generate less value added, are developed mostly. The quality and quantity of the existing innovation support instruments is not adequate for the creation of sufficient incentives for increasing private investments in research and experimental development (R&D).

Well-functioning institutional and legal regulatory environment has an essential effect on the success of innovative products developed by enterprises. Adequate conditions for innovative activity have to be created and a system of incentives for the promotion of such activity, which would increase the competitiveness of the economy, has to be built.

The quality of activities of the national innovation system will not improve if the participants of the system – enterprises, education and science institutions, innovation-support service organisations and authorities shaping the innovation policy themselves – do not have adequate professional and innovation management competence. This concerns not only individual capacities of the staff members but also the administrative capacities of institutions.

TAX INCENTIVES TO PROMOTE ECONOMIC DEVELOPMENT: SHOULD THEY BE OFFERED?

*EKONOMIKOS VYSTYMAŠI SKATINANČIOS MOKESČIŲ LENGVATOS:
AR VERTA JAS SUTEIKTI?*

Esteban G. DALEHITE, Ph.D.,
Florida International University, USA

Esteban G. DALEHITE, Dr.,
Floridos tarptautinis universitetas, JAV

Summary

Lithuania and other Eastern European countries have undergone dramatic reforms as they have sought to democratize political institutions, develop their economies, rely on private markets for the provision of goods and services, and pursue a course of economic integration with Western European nations (Melnikas, 2002, 2007; Vanagas, 2002). As pressure increases to develop the economy, stimulate investment, and create jobs, public policy makers and administrators face the question of whether to grant tax privileges to businesses in order to achieve these objectives. As long as taxes are used to finance public expenditures, one can rest assured that businesses will be standing in line in the halls of legislatures and agencies waiting to make the case or even issue ultimatums for tax incentives or privileges of one sort or another. Moreover, public policy makers and administrators may actually aggressively pursue an agenda of promoting economic development through tax incentives. The problem faced by decision makers can be reduced to the basic question of should or shouldn't incentives be awarded, given public objectives and the effects that can reasonably be expected from incentives. Researchers have spent the better of 70 years exploring different aspects of these questions producing a knowledge base on the topic that may not be conclusive but can inform the decision to award incentives (Anderson & Wassmer, 2000; Bartik, 1991; Courant, 1994; Peter S. Fisher & Peters, 1998). Unfortunately, while the practice of awarding tax incentives is extensive, the knowledge about whether and how these incentives should be awarded is not well known, especially among public administrators and policy makers. Drawing from Dalehite (2006), this article presents a comprehensive review of the origins, theories, research findings, and methodological challenges concerning state and local incentives in America, and concludes with seven recommendations that can guide the design or redesign of tax incentive programs.

Santrauka

Kadangi Lietuva ir kitos Europos valstybės siekia plėtoti savo ekonomiką, esminius visuomenės interesų politikos principus nustatantiems asmenims ir administratoriams iškyla klausimas: ar reikėtų verslui suteikti mokesčių privilegijas, kurios paskatintų investicijų augimą, naujų darbo vietų kūrimą ir apskritai ar jos padėtų skatinti ekonomikos vystymąsi? Šią problemą politikai galėtų išspręsti uždavę sau paprastą klausimą: ar atsižvelgiant į visuomenės interesų politikos uždavinius ir pagrįstai tikėtiną tokių mokesčių lengvatų poveikį, būtų naudinga verslui suteikti mokesčių lengvatas?

Šiame straipsnyje pateikiama išsami valstybės ir vietos valdžios taikomų mokesčių lengvatų Jungtinėse Amerikos Valstijose atsiradimo, su mokesčių lengvatomis susijusių teorijų, šioje srityje atliktų tyrimų rezultatų bei taikomų metodų apžvalga. Darbo pabaigoje pateikiamos septynios rekomendacijos, kuriomis patariama vadovautis kuriant ir tobulinant mokesčių lengvatų programas.

MOKESČIŲ SISTEMA LIETUVOJE: VERTINIMAS GILL METODU

EVALUATION OF THE LITHUANIAN TAX SYSTEM IN APPLYING GLL METHOD

Juozas Bivainis, prof. habil. dr.,

Socialinės ekonomikos ir vadybos katedra, Vilniaus
Gedimino technikos universitetas

Juozas BIVAINIS,

Ilona SKAČKAUSKIENĖ

Vilnius Gediminas Technical University

Ilona Skačkauskienė, doktorantė,

Socialinės ekonomikos ir vadybos katedra, Vilniaus
Gedimino technikos universitetas

Santrauka

Lietuvos mokesčių sistema, taikant Gillo metodą, analizuota 3 aspektais. Vertinant pirmuoju aspektu dėmesys koncentruotas mokesčių pajamų surinkimo sudėtingumui, antruoju – nagrinėtas mokesčių sistemos efektyvumas, trečiuoju – mokesčių administratorių produktyvumas ir administravimo efektyvumas. Empirinis kiekybinis ir kokybinis tyrimas atliktas analizuojant kiekybinių rodiklių dinamiką, vertinant jų kitimo kryptis, nustatant kokybinių rodiklių reikšmes bei kiekybinių ir kokybinių rodiklių reikšmingumus, taikant ekspertinį vertinimą. Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus konstatuota, kad aktualiausia Lietuvos mokesčių administravimo problema – vykdomų funkcijų efektyvumas. Pateikti siūlymai, kaip stiprinti šią grandį ir tobulinti Lietuvos mokesčių sistemą. Patikrintas Gillo metodo tinkamumas mokesčių sistemoms vertinti. Nustatyta esminė metodo spraga – neapibrėžti rodiklių apskaičiavimo principai. Ši spraga iš dalies užpildyta sukonkretinus rodiklių turinį, t. y. adaptuojant juos konkrečiam atvejui. Siekiant pašalinti ir kitas nustatytas spragas, pateikti siūlymai, kaip tobulinti metodą.

Summary

The Lithuanian tax system in applying Gill method has been examined in the following three stages: complexity of collecting taxes, examination of efficiency of the tax system, and productivity of tax administrators and the efficiency of administration. An empiric quantitative and qualitative research was carried out with the aim to analyse dynamics of quantitative indicators, evaluate directions of their changes, establish meanings of qualitative indicators, as well as the significances of quantitative and qualitative indicators by applying experts' evaluation. Taking into account the analysis results, it has been established that the efficiency of the functions being performed is the weakest link of the Lithuanian tax system. As a result, proposals have been made on how to strengthen that link and improve the Lithuanian tax system. The suitability of Gill's method used for the assessment of tax systems has also been made. The analysis helped establish the essential gap of this method, i.e., the method fails to define principles for calculating indices. This gap is partially covered by fleshing out contents of indicators, i.e., by adapting them for a specific case. In order to eliminate the said and other gaps of the method, the present study provides some method improvement related proposals.

TECHNOLOGINIŲ IŠTEKLIŲ POTENCIALO VERTINIMO SISTEMA VIEŠAJAME SEKTORIUJE

TECHNOLOGY RESOURCES POTENTIAL IN THE PUBLIC SECTOR: THE SYSTEM OF EVALUATION

*E*Eugenijus CHLIVICKAS, prof. dr.,

Vilniaus gedimino technikos universitetas

Lietuvos viešojo administravimo lavinimo institucijų asociacijos
prezidentas

Jurgita RAUDELĪUNIENĖ, doc. dr.,

Vilniaus gedimino technikos universitetas

Eugenijus CHLIVICKAS, Prof Dr,

Vilnius Gediminas Technical University, President of
Lithuanian Public Administration Training Association

Jurgita RAUDELĪUNIENE, Assoc Prof Dr,

Vilnius Gediminas Technical University

Santrauka

Informacijos amžiui būdingi dinamiški pokyčiai turi lemiamos reikšmės ir verslui, ir viešajam sektoriui. Organizacijos turi greitai prisitaikyti prie sparčiai kintančių aplinkos sąlygų ir veiksmingiau panaudoti technologinį potencialą. Nagrinėjama aktuali mokslinių tyrimų kryptis yra skirta technologinių išteklių vertinimo problemoms spręsti atsižvelgiant į naujus iššūkius, kuriuos lemia žinių visuomenės formavimasis ir internacionalizacijos procesai versle bei viešajame sektoriuje. Įvairūs požiūriai, nagrinėjantys technologinių išteklių valdymą, skirtingai interpretuoja ir vertina technologinius išteklius. Todėl kyla klausimas: kuris požiūris tiksliau ir visapusiškiau atspindi ir perteikia tikrovę? Šiam probleminei klausimui spręsti buvo suformuota daugiapakopė technologinių išteklių potencialo vertinimo kriterijų sistema, kuri sukuria reikiamas prielaidas valstybės institucijoms bei viešojo sektoriaus valdymui tobulinti globalizacijos sąlygomis. Plėtojant šią kryptį prioritetai teikiami tam, kad verslo organizacijoms taikomi technologinių išteklių potencialo vertinimo modeliai būtų adaptuojami viešojo sektoriaus struktūroms įvertinant ES plėtros iššūkius. Pasiūlyta technologinių išteklių potencialo daugiapakopė vertinimo sistema taikoma siekiant objektyvesnio ir tikslesnio vertinimo ir sudaro prielaidas ne tik įvairiapusiškai įvertinti technologinius išteklius, nustatyti organizacijos stipriąsias ir silpnąsias sritis, bet ir formuoti pagrįstus strateginius sprendimus.

Summary

The dynamic changes, which are intrinsic to the age of information, make a decisive influence to business and public sectors. Organizations should quickly adjust to the changing conditions of environment and use their technological potential in a more efficient way. The present study analyses the problems of evaluation of technological resources in the light of new challenges which have occurred as a result of formation of a knowledge-based society and internationalisation processes in business and public sector. Various theoretical approaches that analyse management of techlogical resources present different interpretations and evaluations of technological recourses. Consequently, authors have been confronted with a problem: which approach is more precise and able to impart reality in a better-rounded way? To solve this problem, a multiple stage system of evaluation criteria of potential of technological recourses has been established. The system provides necessary preconditions required for management of state institutions and public sector under globalisation conditions. In further development of this trend, priorities are given to ensure that evaluation models of potential of technological resources applied to business organisations were adapted to structures of the public sector in assessing challenges of the EU enlargement. The offered system is applied to ensure a more objective and accurate assessment. Furthermore, it provides preconditions not only for various assessment of technological recourses but also help identifying weaknesses and strengths of an organisation and forming a subset of strategic decisions.

SOCIALINĖ ATSAKOMYBĖ VIEŠAJAME SEKTORIUJE IR VERSLE: LYGINAMOJI ANALIZĖ

SOCIAL RESPONSIBILITY IN PUBLIC AND IN BUSINESS SECTORS: COMPARATIVE ANALYSES

Albinas MARČINSKAS, prof. habil. dr.,

Jovita SEILIŪTĖ,

Vilniaus universitetas

Albinas MARCINSKAS, Prof Dr Habil,

Jovita SEILIUTE,

Vilnius University

Santrauka

Socialinės atsakomybės koncepcija susiformavo XIX–XX amžių sandūroje, tačiau Lietuvoje tik dabar pradedami diegti socialinės atsakomybės principai ir standartai. Besiformuojanti informacinė visuomenė, kurią kasdien pasiekia milžiniški informacijos srautai, pradeda turėti lemiamos reikšmės tiek verslo, tiek viešojo sektoriaus institucijų sprendimams ir veiklos standartams. Nuolat augant visuomenės reikalavimams ir lūkesčiams, organizacijos į savo strategijas ir kasdienę veiklą integruoja socialinės atsakomybės principus ir standartus, kurių įgyvendinimo efektyvumą versle kontroliuoja rinkos mechanizmai, o viešajame sektoriuje – visuomenė. Vis dėlto šiandieninę situaciją Lietuvoje socialinės atsakomybės įgyvendinimo aspektais galima vadinti gana skurdžia – nėra tinkamai parengtos teisinės bazės, organizacijos socialiai atsakingas veiklas įgyvendina gana žemu lygiu, deda nepakankamai pastangų sociumui ir jo gerovei formuoti, iš esmės nesuvokiama socialinės atsakomybės visuomenei prisiėmimo svarba. Kad būtų padidintas socialinės atsakomybės įgyvendinimo lygis Lietuvoje, būtinas verslo ir viešojo sektoriaus bendradarbiavimas siekiant bendrų tikslų socialinėje plotmėje.

Summary

Though the concept of social responsibility emerged in junction of 19 – 20 centuries, the principles and standards of social responsibility is just now being introduced in Lithuania. The developing information society, which receives great big flows of information every day, starts making the crucial influence on decisions and standards of activity of organisations of business and public sector. As requirements and expectations of society are enlarging constantly, organizations are integrating principles and standards of social responsibility into their strategies and day-to-day activities, and the efficiency of their implementation is being controlled by market in business and society in public sector. Nevertheless the situation in the field of implementation of social responsibility can be called poor in Lithuania – there is no properly legal base prepared, organizations are implementing socially responsible activities in rather low level, the insufficient exertions are made in creation of society and forming public welfare, and in general the importance of bearing the social responsibility towards society is miscomprehended. The cooperation of business and public sector is urgent in seeking common objectives in social sphere with the appearance of synergetic effect if striving to raise the level of implementation of social responsibility in Lithuania.

TURIZMO SEKTORIUS: AZIJOS VEIKSNIAI IR NAUJOS PERSPEKTYVOS

TOURISM SECTOR: THE ASIAN FACTORS AND NEW PERSPECTIVES

Vilija MALINAUSKAITĖ,

Uab „kelionių ir turizmo agentūrų servisas“

Vilija MALINAUSKAITE,

JSC „Service for travel agencies“

Santrauka

Vykstant globalizacijos procesams ir dinamiškiems ekonominiams pokyčiams pasaulinėje rinkoje, atsiranda naujas svarbus dalyvis – Pietryčių Azija. Iš esmės keičiasi tarptautinio turizmo pasaulinės keliautojų tendencijos – iki šiol daugiausia keliavusi baltoji rasė užleidžia pozicijas geltonajai. Tiek turizmo specialistai, tiek ir mokslininkai susiduria su šia nauja rinka, tačiau iki šiol pateikta labai mažai realių pasiūlymų, kaip dirbti naujomis sąlygomis.

Išsamūs rinkos tendencijų tyrimai iki šiol nebuvo atlikti, todėl svarbu analizuoti pasaulinius pokyčius, augančio Kinijos turistų skaičiaus įtaką Vidurio ir Rytų Europos turizmo rinkai. Taip pat svarbu numatyti bendros turizmo sektoriaus valstybinės politikos kūrimo visose Vidurio ir Rytų Europos šalyse galimybes. Taikydamos bendruosius viešojo administravimo principus, valstybinės institucijos turėtų formuoti regiono įvaizdį Pietryčių Azijos rinkoje. Prioritetinis dėmesys yra teiktinas kultūrinių skirtumų įvertinimui ir su jais susijusių problemų išskėlimui, tačiau taip pat svarbu įvertinti ekonominę Azijos turistų naudą. Todėl pateikiami pasiūlymai valstybiniam turizmo departamentams bei turizmo profesionalams Vidurio ir Rytų Europoje, kaip pažinti ir pritraukti naują klientą, kaip patenkinti jo poreikius, nes tik prisitaikymas prie naujojo kliento poreikių lems tolesnį turizmo verslo augimą regione.

Siekiant prisitaikyti prie naujų turizmo tendencijų bei Pietryčių Azijos regiono įtakos pasauliniam turizmui ir nustatyti bendros valstybinės politikos kūrimo gaires, šia tema turi būti atliekami moksliniai tyrimai, o suformuota valstybinė strategija galėtų būti taikoma ir privačiame sektoriuje.

Summary

Global tourism market, in the context of globalization is experiencing a completely new turn – together with dynamic worldwide economical changes a new key player of the market – South Eastern Asia is coming. Therefore the white race, which travelled mostly during the last century, is giving a floor for the yellow one.

Consequently the travel professionals and scientists are confronting new trend and are confused in facing and dealing with it, although there have been thousands of rumours, very few efficient solutions offered.

Since the trend is absolutely new there have been very few researches made on this issue as well. The article analyses economical changes in the global market, a rise of the Chinese economy and a role of Eastern and Central Europe, as well as necessity of formation of the new state policy. State tourism departments, as public administration institutions, should form up an image of the region in South East Asia. It is important to identify new players in the global tourism market, to define their cultural differences and moreover it is important to define an economical influence of those new dynamic changes. In the article some important solutions for national tourism boards and travel professionals in Eastern and Central Europe are presented, as far as only identification of the new client; his expectation will lead countries to successful tourism development.

Adaptation to the new global changes in the world tourism will not be possible without unified state policy in the region. Due to this scientific researches should be made and later, the formed state strategy could be adopted in a private sector as well.

Recenzijos, apžvalgos

Kolektyvinė monografija apie ekonomikos modernizavimą ir ekonominės politikos prioritetus

Neseniai Vilniaus universiteto leidykla išleido didelės apimties (512 p.) kolektyvinę monografiją „Ekonomikos modernizavimas. Nauji iššūkiai ir ekonominės politikos prioritetai“.

Autorių kolektyvo pasirinkta ekonomikos modernizavimo mokslinio tyrimo problema yra labai aktuali tiek teoriniu, tiek praktiniu aspektais. Ekonomikos modernizavimas yra vienas iš svarbiausių valstybės ekonominės politikos prioritetų. Suvokdami šios nuostatos svarbą, monografijos autoriai išklė konkretų tyrimo tikslą – atskleisti aktualias ekonomikos modernizavimo prioritetų nustatymo problemas, įvertinti naujus iššūkius ir reikalavimus, į kuriuos būtina atsivėlgti rengiant ir pagrindžiant strateginius ekonomikos modernizavimo sprendimus. Šiam tikslui pasiekti autoriai pasirinko tinkamus mokslinio tyrimo metodus ir informacijos šaltinius.

Monografijoje apibendrinti jos autorių atliktų ir atliekamų mokslinių tyrimų rezultatai. Jie išdėstyti septyniose temose: 1) ekonomikos modernizavimas ir valstybės ekonominė politika: globalizacijos aplinka ir žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimasis; 2) verslo vertinimo sistemos kūrimas modernizuojant šiuolaikinę ekonomiką;

3) inovacijos ir investicijos modernizuojant šiuolaikinę ekonomiką; 4) konkurencijos politika ir verslui palankios aplinkos kūrimas; 5) ekonomikos modernizavimas: užimtumo problemų sprendimas ir regioninė politika; 6) specialistų ugdymas ir studijų tobulinimas modernizuojant ekonomiką ir 7) ekonominės raidos internacionalizavimas ir žinių ekonomikos kūrimas. Kiekvienoje temoje vienu ar kitu aspektu nagrinėjami ekonomikos modernizavimo, kaip vieno svarbiausio šiuolaikinės visuomenės gerovės didinimo ir politinio stabilumo palaikymo veiksnio, klausimai.

Monografijos pirmoje temoje pateikiama ekonomikos modernizavimo samprata ir prioritetai globalizacijos aplinkoje bei žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimosi sąlygomis. Ekonomikos modernizavimas apibrėžiamas kaip kryptingas ekonomikos pokyčių procesas, siekiant įgyvendinti apibrėžtus tikslus ar siekius (10 p.). Rengiant ir įgyvendinant ekonomikos modernizavimo priemones, išskiriami šie esminiai prioritetai: 1) orientuojantys į verslo efektyvumą ekonomikos modernizavimo sistemoje ir į verslo plėtrai palankios aplinkos sudarymą; 2) išreiškiantys mokslo ir technologijų plėtojimo bei inovacijų skatinimo modernizuojant ekonomiką nuostatas; 3) išreiškiantys būtinumą spręsti užimtumo problemas ir visapusiškai tobulinti žmogiškųjų išteklių ugdymą; 4) išreiškiantys būtinumą kompleksiskai spręsti regionų socialines ir ekonominės raidos bei gamtos saugos problemas ir kt. (17 p.). Šioje temoje ypač pabrėžiamas valstybės politikos vaidmuo modernizuojant ekonomiką. Šios temos autorius (prof. B. Melnikas) teisingai nurodo, kad vertinant įvairius valstybės modelius svarbiausią dėmesį reikėtų skirti tokiems kriterijams kaip valstybės gebėjimas adekvačiai reprezentuoti ir išreikšti visos visuomenės interesus, įgyvendinti humanistines ir demokratines vertybes, užtikrinti žmogaus teisių ir laisvų garantijas, suformuoti atsakingas valdymo sprendimus

darančias ir įgyvendinančias valdžios grandis. Autorius ypač pabrėžia valstybės politikos poveikį pokyčiams visuomenėje. Visuomenėje vykstančių pokyčių yra labai daug ir juos lemia įvairios aplinkybės (objektyvios ir subjektyvios). Visuomenės raidai būdingiems pokyčiams, jų rezultatams ir įvairiai įtakai šiems pokyčiams įvertinti pasiūlyta originali matrica, kurioje galima numatyti tokių pokyčių eigą ir jų rezultatus apibūdinančius kriterijus bei rodiklius: ekonomikos augimas, gyventojų ekonominė gerovė ir gyvenimo kokybė. Matricoje gali būti numatyti bendrieji dydžiai, apibūdinantys įvairias politikas (mokesčių, valstybės biudžeto, investicijų, eksporto skatinimo, socialinę, užsienio ir kt.), kurių kiekviena daro įtaką pokyčiams visuomenėje (28–30 p.).

Modernizuojant šiuolaikinę ekonomiką, ypač svarbią reikšmę turi moksliskai pagrįstų verslo vertinimo sistemų taikymas. Ši problema nagrinėjama monografijos antroje temoje (autorė prof. B. Galinienė). Autorė, nagrinėdama įvairius verslo vertinimo požiūrius, nuosekliai laikosi nuostatos, kad verslo vertinimas turi būti atliekamas laikantis tam tikrų principų. Ji atliko išsamią verslo vertinimo metodų analizę, objektyviai įvertindama įvairių užsienio autorių nuomones ir siūlymus taikant vieną ar kitą vertinimo metodą (41–54 p.). Daroma teisinga išvada, kad verslo vertinimo rezultatai priklauso išimtinai nuo vertintojo kompetencijos, daugelio sričių išmanymo ir žinių, gebėjimo perprasti vertinamo ūkio subjekto ekonomiką. Ypač pabrėžiama finansinės analizės svarba vertinant verslą, rekomenduojami svarbiausi finansiniai koeficientai, kuriuos tikslinga skaičiuoti vertinant verslą. Svarbią mokslinę reikšmę turi verslo vertinimo sistemų tolesnio tobulinimo prioritetų išskyrimas. Analizuojami įvairūs verslo vertinimo tobulinimo prioritetai, būtent atsivėlgiant į: 1) finansinės apskaitos ypatumus; 2) subjekto interesus; 3) intelektualio turto ir žmogiškojo kapitalo vertės veiksnius; 4) informacijos patikimumą; 5) vertintojų profesinės atsakomybės veiksnius ir 6) vertintojų profesinės etikos veiksnius (69–95 p.). Pirmą kartą labai aiškiai užakcentuota turto vertinimo paslaugų kokybės problema.

Šiuolaikinės ekonomikos modernizavimas neįmanomas be inovacijų ir investicijų. Šią problemą tyrė autoriai (doc. A. Miškinis, doc. S. Valentinavičius ir doc. B. Barzdenytė) išskyrė tris pagrindinius klausimus: 1) lyginamojo pranašumo modelių taikymą modernizuojant ekonomiką; 2) inovacijų politikos prioritetus ir 3) investicijų reguliavimo valstybės ekonominės politikos priemones. Nagrinėjant pirmąjį klausimą pateikiama lyginamojo pranašumo modelių samprata, įvairių šalių sukaupta patirtis siekiant įgyti lyginamųjų pranašumų, valstybės prioritetai siekiant išlaikyti ar įgyti lyginamuosius pranašumus, valstybės parama ūkio šakoms įgyti lyginamąjį pranašumą ir kt. Nagrinėjant antrąjį klausimą ypač pabrėžiama inovacijų įvairovė, poveikis ekonomikos augimui ir konkurencingumui. Inovacinei veiklai plėtoti ir tinkamiausiems skatinimo būdams nustatyti siūloma atlikti inovacinės veiklos analizę pagal tam tikrą kiekybinių rodiklių sistemą, suskirstytą į grupes: 1) inovacinės veiklos žmonių ištekliai; 2) naujų žinių kūryba; 3) žinių perdavimas ir taikymas; 4) inovacijų finansavimas, gamyba ir pardavimas. Pateikiama mokslinių tyrimų ir eksperimentinių darbų finansavimo tobulinimo analizė įrodant, kad investicijos į mokslinių tyrimų eksperimentinę plėtrą yra svarbus tolesnio

ekonomikos augimo veiksnys. Tiriant trečiąją šios temos klausimą ypač pabrėžiama valstybės politika aktyvinant tiesiogines užsienio investicijas, investicijų poveikis ekonomikai ir jo įvertinimo prasmė. Atlikta išsami investicijų dinamikos ir jos pokyčių tendencijų šiuolaikinėje ekonomikoje analizė, pasiūlyta investicijų politikos sistema, apimanti dešimt politikos sričių (201 p.), supažindinama su investicijų kompasu, t. y. duomenų baze, kurioje kaupiama informacija apie investicinę aplinką konkrečiose srityse (210–215 p.).

Labai svarbią reikšmę ekonomikos modernizavimui turi konkurencijos politika ir verslui palankios aplinkos kūrimas. Šią problemą nagrinėję autoriai (doc. R. Stanikūnas, doc. A. Miškinis, doc. G. Kasnauskienė, doktorantai A. Neciunskas, G. Albaitytė, R. Šilinis, asist. E. Vaiginienė) gerai ištyrė konkurencijos politikos tikslus (rinkos infliacija, ekonominė laisvė, vartotojo gerovė, kova su infliacija, vartotojo gerovė, smulkų ir vidutinių įmonių apsauga), euro vaidmenį naujųjų ES šalių ekonomikos raidai, pasirengimo įvesti eurą Lietuvoje patirtį ir perspektyvą, dvigubo apmokestinimo išvengimo sistemas, liberalizavimo procesus plėtojant energetikos sektorių. Daug naudingos informacijos pateikiama nagrinėjant Lietuvos tekstilės ir aprangos sektoriaus konkurencingumą, pateikiamos konkrečios šio sektoriaus konkurencingumo didinimo priemonės.

Penktoje monografijos dalyje autoriai (doc. N. Balčiūnas, doc. K. Svetikas ir doktorantė E. Ragauskienė) nagrinėja užimtumo ir nedarbo problemas bei regioninės politikos aktualijas. Įrodoma, kad esminis ekonomikos modernizavimo prioritetas dabartinėje Europos Sąjungoje yra užimtumo ir nedarbo problemų sprendimas. Nagrinėjamas nedarbo lygis Europos Sąjungoje ir jo didėjimo šaltiniai. Analizės duomenys rodo, kad pagrindinis nedarbo didėjimo šaltinis Vakarų Europoje per pastaruosius 30 metų buvo apdirbamoji pramonė, kurioje užimtumas sumažėjo net ¼ (320 p.). Nagrinėjant regioninės politikos aktualijas autoriai daugiausia dėmesio skyrė regionalizacijos modelių lyginamajai analizei ir regionų finansinio išlyginimo sistemai. Autoriai atskleidė Lietuvos regionų formavimo ypatumus.

Šeštosios monografijos dalies „Specialistų ugdymas ir studijų tobulinimas modernizuojant ekonomiką“ autoriai prof. B. Galinienė ir prof. B. Melnikas, remdamiesi savo didele mokslinio ir pedagoginio darbo patirtimi, mokslškai pagrindė aukštojo mokslo investicijų vaidmenį kuriantis žiniomis grindžiamai visuomenei ir žinių ekonomikai. Gerai išnagrinėti aukštojo mokslo institucijų veiklos ir jos tobulinimo principai, jie išskirti į keturias grupes: 1) humanistiniai, demokratiniai ir moralumo; 2) inovatyvumo skatinimo ir sinergetinių efektų paieškos bei įgyvendinimo; 3) naujų poreikių kūrimo ir įgyvendinimo ir 4) internacionalizacijos principai (357–363 p.). Išryškinti valstybės politikos prioritetai plėtojant aukštojo mokslo institucijų potencialą. Daug dėmesio skiriama ekonomikos ir vadybos specialistų ugdymo tobulinimui. Įrodoma, kad šių specialistų ugdymo tobulinimas yra esminė prielaida modernizuoti šiuolaikinę visuomenę ir efektyviai plėtoti ekonomiką. Pasiūlyta ekonomikos ir vadybos specialistų ugdymo sistema ir esminiai būdingi jos tobulinimo principai. Išsamiai aprašyta ekonomikos ir vadybos studijų bei mokslo darbų plėtojimo patirtis Vilniaus universiteto Ekonomikos fakultete.

Monografija baigiama ekonominės raidos internacionalizavimo ir žinių ekonomikos kūrimo problemos nagrinėjimu. Šios problemos tyrimo autorius prof. B. Melnikas originaliai supažindina su tarptautinės vadybos sąvoka, jos subjektais ir objektais, funkcijomis ir metodais, strateginių sprendimų rengimu ir įgyvendinimu, jų tyrimu ir struktūra. Originaliai nagrinėjami kultūros veiksniai plėtojant tarptautinę vadybą. Išskirtinis dėmesys skiriamas tarptautiniam verslui, jo plėtojimo aktualijoms ir prioritetams. Autorius išskyrė pagrindinius prioritetus, išreiškiančius valstybės politiką plėtojant tarptautinį verslą; iš jų pažymėtini šie: eksporto didinimas, importui palankių sąlygų sudarymas, eksporto ir importo struktūros tobulinimas, kryptingas užsienio investicijų savo šalies teritorijoje skatinimas, užimtumo ir socialinių garantijų lygio kėlimas, inovacijų visose gyvenimo srityse skleidimas (458–461 p.).

Kiekvienas, besidomintis ekonominės raidos internacionalizavimu, ras daug naudingos informacijos apie žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimo Europos Sąjungoje aktualijas. Žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimas Europos Sąjungoje yra ilgas ir sudėtingas procesas. Monografijoje nurodyti žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimo būdingiausi iššūkiai ir prioritetai.

Šiuolaikinės ekonomikos modernizavimas yra labai plati ekonomikos ir vadybos mokslinių tyrimų ir praktinių darbų sritis. Šios srities mokslinius tyrimus būtina tęsti, ypač siekiant atskleisti ekonomikos modernizavimo perspektyvas globalizacijos ir ekonominės bei socialinės raidos procesų internacionalizavimo aplinkoje. Tolesnių ekonomikos modernizavimo mokslinių tyrimų aktualumą lemia būtinumas laiku suvokti naujas pasireiškiančias ekonominio gyvenimo problemas ir tinkamai reaguoti į naujus iššūkius. Autoriai pripažįsta, kad ekonomikai modernizuoti skirti moksliniai tyrimai pasižymi didele įvairove, kurią lemia šiuolaikinės ekonomikos sudėtingumas, spartūs globalizacijos ir rinkų internacionalizavimo procesai, žiniomis grindžiamos visuomenės spartus kūrimasis, Europos Sąjungos raida ir plėtra ir kiti veiksniai. Svarbu toliau tirti šių veiksmų įtaką ekonomikos modernizavimui, išryškinti ir plačiau suvokti šiuolaikinių išteklių svarbą. Autoriai ateityje daugiau dėmesio galėtų skirti ekonominės politikos rengimo ir įgyvendinimo prioritetų bei žiniomis grindžiamos visuomenės ir žinių ekonomikos sukūrimo Europos Sąjungoje strategijų moksliniams tyrimams.

Monografijos skaitytojai – ekonomikos, vadybos ir administravimo ir kitose srityse dirbantys mokslo ir pedagoginiai darbuotojai, įmonių ir institucijų vadovai, ekonomistai, finansininkai ir kitų sričių specialistai – ras daug naujų minčių, teiginių ir idėjų įvairiais ekonomikos ir valstybės ekonominės politikos klausimais. Ši monografija yra solidus įnašas į Lietuvos ekonomikos, vadybos ir administravimo mokslo teoriją ir praktiką.

Jonas MACKEVIČIUS, prof. habil. dr.
Vilniaus universiteto